

**RUSYA – GÜRCİSTAN İLİŞKİLERİNDEKİ ARTAN GERİLİM:
BİR SAĞIRLAR DİYALOGU MU?**

Dr. Oktay F. TANRISEVER

ODTÜ

Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu makale, özellikle Vladimir Putin'in 2000 yılında gerçekleşen politik yükselişini izleyen dönemde Rusya ve Gürcistan arasındaki artan gerilimi tartışmayı amaçlamaktadır. Bu gelişmeler Rusya ve Gürcistan sınırlarının her iki tarafında birbirinden tamamen farklı olarak algılanmaktadır. Rusya tarafı Tiflis'i, Rusya'ya saldırılarında Gürcistan topraklarından yararlanan teröristlere karşı gerekli güvenlik önlemlerini almamakla suçlarken; buna cevaben Gürcistan tarafı da Moskova'yı Kafkaslardaki emperyalist hükümranlığını yeniden tesis etmek için, kendi güvenlik sorunlarını kullanarak Gürcistan'ın iç istikrarını zedelemekle suçlamaktadır. Sonuç olarak, her iki tarafın gerginliğin artışı ile ilgili hikayeleri bir sağırlar diyaloguna benzemektedir.

Bu makalede, Moskova'nın Gürcistan'ı hala etki alanı içerisinde tutmak için bu ülkenin iç sorunlarını sistematik bir biçimde nasıl manipule ettiğini gösterirken, aslında Gürcistan'ın kendi güvenlik meselelerini ele alışındaki zayıflığının, Moskova'ya Gürcistan'ın güvenliğinde "yapıcı rol" oynadığı iddiasını ortaya atmaya nasıl imkan verdiğini göstermeye çalışacağım. Bunun yanı sıra, Rusya'nın Gürcistan'la ilişkilerinde artan gerilimin Gürcistan'ı Rus yanlısı olmaktan çok Batıya yakın bir yaklaşım izlemeye yönelttiğini de ortaya koymaya çalışacağım.

Makalede öncelikle, Rusya'nın Gürcistan ile ilişkilerinin Sovyet–sonrası dönemdeki niteliği ortaya konulacaktır. Daha sonra, Rusya'nın Gürcistan ile ilişkilerindeki artan gerilimin incelenecektir. İlişkilerdeki gerilimin artmasına yol açan tartışmalı konular enerji, Gürcistan'daki Rus askeri üsleri, Rusya'nın yeni vize rejimi ve uluslararası terörizmi kapsamaktadır. Sondan bir önceki bölümde ise, Rusya'nın baskılarına karşı Gürcistan'ın nasıl bir tutum izlediği tartışılacaktır. Sonuç bölümünde ise, gerilimin artırılmasının sonuçları her iki tarafın kaygılarını da dikkate alarak değerlendirilecektir.

Sovyet–Sonrası Dönemde Rusya'nın Gürcistan İle İlişkileri

Sovyet–sonrası dönemde Tiflis ve Moskova arasında artan gerginliğin kökleri 1990'lı yılların başlarında Gürcü çoğunluğun biran önce Moskova'dan ayrılıp bağımsızlık kazanmak için örgütlenmeleriyle başlayan gelişmelere kadar gitmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmadan önceki son yıllarında komünizm karşıtı milliyetçi Gürcü muhalefet, Gürcistan'daki komünist gücün kurumsal temellerini sarsmak için grevleri ve diğer sivil başkaldırı hareketlerini kullandılar. Bu olaylar, Cumhuriyetin Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmasında önemli bir rol oynamıştır.

(1)

Ancak bu bağımsızlık mücadelesi stratejisindeki farklılıklar Sovyet–sonrası dönemde Gürcistan halkının bölünmesine yol açtı. Radikal Gürcüler, iç siyasette Sovyet döneminin Gürcü yönetici çevreleriyle ve dış siyasette de Moskova ile her türlü uzlaşmaya karşıydılar. İlimli Gürcüler ise, bu eski güc odaklarına karşı daha dikkatli ve ilimli bir yaklaşım izlemeyi tercih ediyorlardı. Sovyetler Birliği'nde, 1991 yılı Mayıs ayında yapılan ilk Cumhurbaşkanı seçimlerinde Zviad Gamsakhurdia'nın oyların % 86'sını alarak seçimi kazanmasıyla radikaller üstünlük kazanmış oldular. Gürcistan'ın Cumhurbaşkanı olmasından sonra Gamsakhurdia, çelişkili politikaları nedeniyle gerek

ılımlıların, gerekse daha önceki müttefiklerinin kendisinden uzaklaşmalarına yol açtı. (2)

Gamsakhurdia'nın bu kendine has liderliği karşısında muhalefet liderleri bir Askeri Konsey çerçevesinde örgütlendiler ve Gamsakhurdia'yı Gürcistan'ı terk etmeye zorladılar. Hemen bunun akabinde, daha kararlı bir liderlik için bir Politik Danışma Konseyi ve daha genişletilmiş Devlet Konseyi teşkil edildi. 1992 yılı Mart ayında, Sovyet–sonrası Gürcistan'a uluslararası meşruiyet kazandırmak amacıyla, Askeri Kurulun daveti üzerine Eduard Shevardnadze Gürcistan'a davet edildi. Shevardnadze hükümete reformcuları getirirken, yönetimine karşı güçlü bir muhalefetin gelişmesini önlemek için bazı yerel liderleri görevlerinde bıraktı. Shevardnadze, bazı politika hatalarına ve çeşitli suikast girişimleriyle karşılaşmasına karşın iktidarını zaman içinde iyice sağlamlaştırdı. (3)

Gürcistan'ın Sovyet–sonrası dönemdeki güçsüzlüğünden yararlanmak isteyen başlıca özerk bölgeler olan Güney Osetya ve Abhazya'daki ayrımçı hareketler Tiflis yönetiminden ayrılmak için teşebbüslerde bulundular. Tiflis'e ilk önemli karşı çıkış Güney Osetya'dan geldi. Tiflis 1990 yılı Aralık ayında Gürcistan içindeki bölgenin otonom statüsünü kaldırınca, Güney Osetya Parlamentosu ayrımçı bir tutumla, Rus Sovyet Federe Sosyalist Cumhuriyeti (RSFSC) içinde otonom bir cumhuriyet olan Kuzey Osetya'ya birleşme kararı aldı. Bu karar, Gürcü milliyetçi güçlerin bölgeyi istila etmelerine yol açtı. Bu istilanın sonucunda, 1991 yılı sonları itibariyle binden fazla insan ve on binlerce göçmen hayatını kaybetti. Bu çatışma Rus Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in 1992 yılı Temmuz ayında ateşkes için arabuluculuk yapmasıyla sona erdi. (4) Rusya Federasyonu, Güney Osetya ve Gürcistan'a bağlı askeri güçlerin katılımıyla sağlanan bu ateşkes hala yürürlükte.

Tiflis'in otoritesine karşı diğer bir başkaldırı da Gürcistan'ın SSCB döneminde özerk bir cumhuriyeti olan Abhazya'dan geldi. Abhazya'nın bağımsızlık talepleri bölgede etnik Gürcülerle Abhazya'lılar arasında şiddetli çatışmaların çıkmasına yol açtı. 1992 yılı Temmuz ayında, Abhazya Yüksek Sovyeti Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrılarak bağımsız olduğunu ilan etti. Buna tepki olarak da Gürcistan Ulusal Muhafızları Abhazya'nın başkenti olan Sukhumi'yi 1992 yılı Ağustos ayında ele geçirdiler. Bu saldırı Abhazya hükümetini Sukhumi'den ayrılmaya zorlamışsa da, Tiflis buradaki otoritesini tam olarak tesis edemedi. Sonuç olarak, 1993 yılı Eylül ayında Abhazya güçleri Sukhumi'yi geri alarak oradaki Gürcü kuvvetlerini Abhazya'dan çıkardılar. (5) Şu anda Abhazya ve Gürcistan arasında yürürlükte olan ateşkes anlaşması Inguri nehri sınır olacak şekilde çatışmaları dondurmıştır.

Moskova, Gürcistan'daki bu ayrılıkçı hareketlere karşı çok sempatik bir tavır sergilerken, Tiflis'e karşı da Sovyet–sonrası Rus dış politikasının Rusya'nın güney sınırının güvenliği için, Gürcistan'ın istikrarlı ve bağımsız bir ülke olmasına büyük önem verdiğini dile getirmekten geri kalmıyordu. Rus dış politikası, Rusya'nın konumunu "Yakın Çevre" doktrini ile mazur gösterme çabasındaydı. Bu doktrine göre, Gürcistan, Rusya'nın etki alanı içinde olan Kafkaslarda stratejik konuma sahip önemli olan bir ülkedydi. Dolayısıyla, Rusya, Gürcistan dahil, Kafkasya'daki bölgesel sorunları Rusya Federasyonundan başka hiç bir devletin çözemeyeceğini belirtiyordu. (6)

Rusya Federasyonu'nun bu tezine paralel olarak, Moskova Gürcistan'ın Abhaz, Oset ve Acar azınlık halklarının Tiflis ile olan sorunlarında arabululucu olarak devreye girmeyi teklif etmiştir. Moskova, bu grupların artan otonomilerinin Gürcistan'ın istikrarına katkısı olacağını iddia etmekteydi. Ancak, Tiflis'teki yaygın inanış bazı Rus askeri personelinin hala Abhaz güçlerine askeri destek verdiği şeklindeydi. Çok zayıf bir konumda olan Gürcistan Moskova'nın Sukhumi'ye olan desteğini azaltmak için Rusya'nın dikte ettirdiği şartlara uyarak 1993 yılında Bağımsız

Devletler Topluluğu (BDT)'na dahil olmuştur. Shevardnadze, Gürcistan'ın BDT üyeliğini bağımsız bir devlet olarak yaşamını sürdürebilmesinin kaçınılmaz bir koşulu olarak savunmuştur. (7)

Rusya'nın "barışçı ve savunmacı" söylemleri ile bölgede izlediği kendini kabul ettirme politikası arasındaki uçurum 2000 yılında Vladimir Putin'in Rusya Başkanlığına yükselişi ile daha da artmıştır. Moskova, Gürcistan ile olan gergin ilişkilerini bu cumhuriyet üzerindeki, enerji, Rusya'nın Gürcistan'daki askeri üsleri, vize rejimi ve uluslararası terör konularındaki baskılarını dozunu artırarak daha ileri bir aşamaya yükseltmiştir. Rusya ve Gürcistan arasındaki gerginliği artıran bu konuları detaylı olarak incelemek yararlı olacaktır.

Enerji Politikası

Rusya'nın Gürcistan'ı kendi etki alanı içinde tutma isteğinin, Kafkas petrolünün ve doğal gazının uluslararası pazarlara ihrâcını kontrol etme isteğinden ayrı düşünülmemeyeceği, yaygın olarak paylaşılan kanıdır. Moskova, Rusya topraklarına uğramadan geçen Bakü–Tiflis–Ceyhan petrol boru hattının inşasına başından bu yana karşı çıkmıştır. Rusya'nın bu projeye itiraz etmesinin başlıca nedeni bu boru hattının Hazar petrol ve doğal gazının transit yolları üzerindeki Rusya tekeli zayıflatacağı gerçeğidir. Moskova aynı zamanda bu yolla Hazar bölgesindeki devletlerin kendi ekonomilerini Rusya'dan bağımsız olarak geliştirmelerinden de korkmaktadır. (8)

Bu bağlamda, Gürcistan'ın stratejik önemi Doğu–Batı enerji koridoru üzerindeki kilit önemde stratejik bir aktör olarak, Rusya'nın Hazar petrol ve doğal gazının taşınması üzerindeki tekeli zayıflatabilecektir. Ancak, Gürcistan'ın ekonomik ve sosyal sorunları ve aynı zamanda Rus gaz ürünlerine olan bağımlılığı, onu Rusya karşısında baskılara açık bir hale getirmektedir. Bakü–Tiflis–Ceyhan boru hattına Gürcistan'ın desteğini azaltmak için Moskova tüm gayreti ile Gürcistan'ın uzun vadeli çıkarlarınının Bakü–Tiflis–Ceyhan petrol boru hattının inşasında değil, Rusya'nın Gürcistan'a kesintisiz sağlayacağı enerjide olduğunu gösterme çabalarını arttırmıştır.

Bu stratejiye dayanarak, Moskova Gürcistan'ın Rus gaz sevkiyatına olan bağımlılığını manipüle etme politikasını yoğunlaştırmıştır. Rusya bu çerçevede 2000 yılı Aralık ayından bu yana cumhuriyete sağladığı doğalgazı periyodik olarak kesmektedir. Tiflis'in en önemli elektrik tedarikçisine teslimatta gerçekleşen bu doğalgaz kesintileri elektrik kesintilerine sebep olmaktadır. Sonuç olarak, bu politika Gürcistan'da çok önemli bir enerji krizinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. (9) Gerçi Moskova bu kesintilere neden olarak Gürcistan'ın ödemediği faturaları gösterse de, asıl neden daha ziyade Rusya'nın Gürcistan'ın gaz sevkiyatını kontrol altında tutmak gibi bir politik motivasyondan kaynaklanmaktadır. Moskova'nın Sovyet–sonrası diğer cumhuriyetlerle olan ilişkilerinde olduğu gibi, Gürcistan'a karşı da Rusya'nın taleplerini kabul etmediği takdirde doğal gaz vermeyeceğini ve elektrik kesintilerinin olacağını ima etmektedir. Sanırım bu enerji politikası kışın soğuşunda üşüyen Gürcistan halkının giderek daha çok Rus karşıtı olmalarını sağlamaktadır. Sonuçta, kitlelerin içinde Rusya karşıtı duygular büyümektedir.

Gürcistan'daki Rus Askeri Üsleri Politikası

Moskova'nın Tiflis'e karşı kullandığı bir diğer baskı unsuru da Gürcistan'daki Rus askeri üslerini kapatmadaki gecikmedir. 1995 yılında Moskova ve Tiflis arasında yapılan bir anlaşmaya göre, Rusya, Gürcistan'daki Sovyetler Birliği zamanından kalan dört askeri üssün yasal haklarını 2020 yılına kadar kazanmıştır. Zaman içinde Tiflis bu

anlaşmada bazı değişiklikler istemiş ve bu Rus üslerinin kapatılmasını talep etmiştir. 1999 yılında İstanbul'da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Zirvesinde, Rusya üzerinde yoğunlaşan uluslararası baskılar sonucunda 1 Temmuz 2001'de Vaziani (Tiflis yakınında) ve Gudauta'ki (Abhazya'da) askeri üslerini kapatmayı kabul etmiştir. İstanbul Anlaşması'na göre, 2003–2004 yıllarında da Batum (Acaristan'da) ve Akhalkalaki'deki (Güney Gürcistan'da) üslerin de kapatılması için görüşmelerin başlatılması öngörülmüştür. Bu askeri üslerin kapatılmasını finanse etmek amacıyla Washington Moskova'ya 10 milyon dolar yardımda bulunmayı vaat etmiştir. (10)

Rusya Vaziani ve Gudauta'daki üslerindeki askeri ekipmanını Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması (CFE) sınırlarına uygun olarak 2000 yılı sonuna kadar çekmesine rağmen, son zamanlarda Moskova bu iki üssü kullanmaya devam etmek istediğini dile getirmeye başlamıştır. Hatta, daha önceki vaatlerinin aksine, Batum ve Akhalkalaki'deki askeri üslerin kapatılmasıyla ilgili görüşmeleri kesmiştir. Moskova bu durumuna gerekçe olarak Gürcistan'ın politik açıdan istikrarsız ve güvensiz ortamında bu askeri üslerin bir istikrar unsuru olduğunu ileri sürmektedir. (11) Kanımca, Rus askeri üslerinin kapatılmasındaki gecikme, Rusya'nın NATO'nun bu üslerin kontrolünü ele geçirmesine karşı aldığı bir önlem olarak da görülebilir. Gerçekten de, NATO'nun iki üyesi Türkiye ve ABD, Vaziani'deki eski Rus askeri üslerini şimdiden modernize etmeye başlamışlardır.

Moskova'nın Rus askeri üslerini kapatmadaki isteksizliği Abhazyalı yetkililer tarafından da Gürcistan'da yeni silahlı çatışmalara yol açacağı gerekçesiyle desteklenmektedir. Abhaz yetkililer ayrıca Gudauta askeri üsündeki ekipmanın Abhazya'ya transferini talep etmektedirler. Aynı şekilde, Batum askeri üssünün bulunduğu Acaristan kendi temsilcilerinin Batum askeri üssünün kapanmasıyla ilgili Rusya–Gürcistan görüşmelerinde mutlaka yer almalarına izin verilmesini talep etmektedirler.

Bu şekilde Moskova, Gürcistan'daki üslerin kapatılmasındaki gecikmenin kendi çıkarlarına hizmet eden bencil bir davranışı olmadığını iddia ederken bu tutumunu Gürcistan'ın başlıca etnik grupları arasındaki barış ve istikrarın devamı ile ilgili endişelerinden kaynaklandığını görüşünü yayarak meşruluk kazanmaya çalışmaktadır. Sonuç olarak, Rusya'nın askeri üsleri kapatmasındaki gecikme, Moskova tarafından Gürcistan'ın "zayıf bir devlet" olarak kendi topraklarındaki güvenliği sağlayamaması çerçevesine oturtulmaktadır. Kanımca buradaki en tehlikeli eğilim, Moskova'nın bu üsleri Gürcistan'daki azınlık milliyetçiliği politikası yoluyla haklı göstermeye olan eğilimidir. Moskova'nın Gürcistan'daki azınlık milliyetçiliğinden yararlanması aynı şekilde Tiflis'e karşı, baskı unsuru olarak vize rejimi uygulama teşebbüslerinde de görülebilir.

Vize Rejimi Politikası

Gürcistan'ı kendi etki alanı içinde tutmak için Moskova Gürcistan'la vize rejimi uygulamasından doğan anlaşmazlığını da büyütüştür. Bu amaçla, Moskova 5 Aralık 2000 yılında Gürcistan vatandaşlarına uyguladığı vize rejiminde değişiklik yapmıştır. (12) Yeni vize uygulamasındaki en çarpıcı nokta, Moskova'nın Abhazya ve Güney Osetya sakinlerinin vizesiz seyahat hakkının devamını öngörmesidir. Bu Cumhuriyetlerin, Gürcistan'ın başka yerlerinde yaşayan halklarından farklı bir şekilde muamele görmesi (Moskova'nın vize rejimi aynı zamanda Abhazya ve Güney Osetya yaşayanlarına Rus pasaportu verilmesini de içermektedir) Gürcistan'ın bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne karşı bir meydan okuma izlenimi vermektedir. Bu gelişmeler karşısında, Gürcistan Parlamentosu Moskova'nın bu vize rejimi ile Gürcistan'a karşı açıkça yayımlı ve emperyalist politikalar izlediğini ve sonunda

Abhazya ve Güney Osetya'nın ilhak edileceğini iddia etmektedir. (13)

Tiflis'in egemenliğini sürdürdüğü alanlarla (Abhazya ve Güney Osetya dışında kalan Gürcistan toprakları) ilgili olarak Rusya'nın uygulamaya koyduğu yeni vize rejimi Rusya'da çalışan 500.000 kadar Gürcistan vatandaşını baskı altına almayı hedeflemektedir. Yeni vize rejimi Gürcistan'da işsizliği artırarak, yoksulluğun daha da büyümesine ve Gürcistan ekonomisinin zayıflamasına neden olabilir. (14) Kanımca, Moskova'nın beklentisi Gürcistan'daki sosyal huzursuzluğun getireceği baskıyla Shevardnadze'nin Rusya'nın taleplerini kabul edeceğidir. Ancak, Moskova'nın enerji konusundaki politikası gibi, bu uygulama da, vize uygulamasından zarar görece kitlelerin Rusya aleyhindeki duygularını beslemesi ile sonuçlanması ihtimali çok yüksektir.

Uluslararası Terörizm Politikası

Rusya ve Gürcistan arasında zaten gergin olan ilişkiler, Moskova'nın Gürcistan yönetimini kendi topraklarını uluslararası teröristlere Çeçenistan'da savaşılabilmeleri için kullanırmakla suçlayınca dramatik boyutlara ulaştı. Moskova ayrıca, Gürcistan'ın Rus-Gürcistan sınırı boyunca Pankisi Vadisi'nde üsler açarak, Çeçenler için güvenli bir ortam sağladığını iddia etmektedir. Moskova iddiasını, Gürcistan'da yaklaşık 5000 Çeçen mülteci ve Gürcistan'ın Kuzeydoğusunda 7000 kadar yerel etnik Çeçen insanının yaşamasına dayandırmaktadır. Buna cevaben Pankisi Vadisi'ne Rus askerlerinin yerleştirilmesi isteklerine karşı çıkan Gürcistan, Rus sınırı boyunca güvenlik önlemlerini artıracığını ifade etmiştir. Ancak, Moskova Gürcistan'ın bu teşebbüslerini Rusya'nın Gürcistan topraklarındaki terörist yuvalarını yok etmek için yapacağı büyük operasyonu ertelemek için yapılan göstermelik bir operasyon olduğu gerekçesiyle eleştirmiştir. Bu da Rusya'nın Pankisi Vadisi'nde askeri bir operasyon için ne kadar kararlı olduğunu göstermektedir. (15)

Rusya'nın Tiflis üzerindeki baskısı, Başkan Vladimir Putin'in 11 Eylül 2002'de dünya liderlerine bir mektup yazarak, Gürcistan'ın aldırmaçlığı ve Rusya'nın Birleşmiş Milletler Şartı'ndan kaynaklanan kendi kendisini müdafaa etmek hakkını kullanarak operasyon düzenlemesine izin vermediğinden dolayı Gürcistan'ı şikayet etmesiyle daha da artmıştır. Bu mektubunda Putin:

Teröre karşı gerçekleştirdiğimiz başarılı operasyonlarımız sonucunda hayatta kalan son haydutlar Gürcistan'a geçmeye başlamıştır. Ancak Gürcistan yetkilileri bunlara gözlerini yummakta ve bunlar orada hür ve müreffeh bir yaşam sürdürmektedirler. Askeri, mali ve diğer yardımları da dışardan (...) almaya devam etmektedirler. Yukarıda söylenenler, Tiflis'in Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin teröre karşı ve tüm devletlerin uymakla yükümlü olduğu 1373 no'lu kararını ihlali ile ilgilidir. Bu durumda, Gürcistan'ın bu alandaki uluslararası topluma karşı zorunluluklarını yerine getireceğini garantiye almalıyız (...) Bu bağlamda Rusya, Birleşmiş Milletler Şartı'na uygun olarak ve geçen yıl Eylül ayında ABD'ye karşı yapılan barbarca saldırıdan sonra Güvenlik Konseyi'nin 1368 no'lu kararıyla kayıt altına alınan bireysel veya toplu savunma hakkını kullanmak zorunda kalacaktır. Vurgulamak istediğim konu, söz konusu devletin egemenlik haklarına ve toprak bütünlüğüne karşı olmadığımız veya politik

rejimini deęiřtirme gibi bir dūřünce içinde olmadıęımızdır. (16)

demiiřtir.

Rus kamuoyu, Putin'in İkinici een Savařı boyunca yūrttūęū her tūrlū politikayı genelde desteklemiřtir ve bu son durum da Putin'in popūlaritesini olaęanūstū řekilde arttırmıřtır. NATO ve Birleřmiř Milletler'e yaklařımı dolayısıyla halkın gūzūnde kūuk dūřen Putin, kararlı bir lider olduęu řeklinde kamuoyunda oluřan imajını yūkseltmek zorunda kalmıřtır. Putin, ayrıca Irak Savařı'ndaki yaklařımı nedeniyle, ABD'nin Moskova'ya Gūrcistan'a karřı açık ek verebileceęini beklemiř olabilir. (17) Ancak, Tiflis ve Washington arasında geliřen iliřkiler Putin'in politikalarının bozguna uęrayacaęını gūstermektedir.

Rusya'nın Baskılarına Karşı Gūrcistan'ın Tepkisi

Rusya'nın Gūrcistan üzerinde giderek artan baskılarına karřı bir denge oluřturmak için, Tiflis ABD ile iliřkilerini gūlendirmeye yūnelmiřtir. Bu nedenle, Nisan 2002'de Gūrcistan'ın sınır gūvenlięinin saęlanması ve silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu için 64 milyon dolar būeli "Eęit ve Donat" programı çerçevesinde ABD ile iliřkilerini yoęunlařtırmıřtır. Ancak, "Eęit ve Donat" programı, oldukça kūuk bir askeri yardım olduęundan, Gūrcistan'ın bunu Abhazy ve Gūney Osetya üzerinde yeniden kontrolūnū tesis etmesi için kullanabilmesi çok zordur. Programın amaçlarına paralel olarak, yalnızca 1600 Gūrcistan askeri eęitilecektir ve bu sayı Abhazy ve Gūney Osetya'daki ayrılıkçı hareketleri Gūrcistan'ın kontrol altına alması için yeterli deęildir. (18)

Gūrcistan'daki bu yeni durum Irak krizi nedeniyle Gūrcistan'ın desteęine ihtiyaç duyan Washington'un Moskova ile olan iliřkilerini de sarsabilecek boyutlara ulařmıřtır. Ancak ABD, Putin'in tehditlerine kesin bir dille karřı çıkmıř ve Gūrcistan'daki een asi ūslerine saldırmak istemekle suçlamıřtır (19) Bu kriz esnasında, Tiflis'i destekledięi için, Gūrcistan Parlamentosu Irak Savařı sırasında ABD ordusunun tūm askeri tesislerini kullanmasına izin vermiřtir. Gūrcistan Parlamentosu ayrıca, 21 Mart 2003 tarihinde Gūrcistan'da bulunan tūm ABD gūrevlilerine diplomatik dokunulmazlık vermiřtir. Tepki olarak Rusya Parlamentosu Gūrcistan Parlamentosunun bu kararlarını Moskova ve Tiflis iliřkileri için zararlı bir nitelik tařıdıęını bildirmiřtir.

Gūrcistan'ın ABD ile giderek artan iřbirlięi Tiflis'i NATO ūyelięi için 2002 yılının Sonbaharında resmen bařvurmak için cesaretlendirmiřtir. Halihazırda ABD'nin Gūrcistan'a verdięi destekten rahatsız olan Moskova, Tiflis ve NATO arasındaki geliřen iliřkilerden giderek endiřelenmektedir. Őzellikle, Rusya Gūrcistan'ın, Rus toprakları üzerinde keřif operasyonları yapabilecek NATO casus uçaklarına hava sahasını açmasını istememektedir. Bu nedenle, Rusya Dıřiřleri Bakanlıęı sūzcūsu Aleksander Yakovenko "NATO radarlarının ve keřif uçaklarının (AWACS) Gūrcistan'da olası konuřlandırılması, Rusya'nın ulusal çıkarlarına aykırıdır ve Moskova'yı koruyucu karřı ūnlemler almaya zorlar" demiřtir. (20)

Gerçi Gūrcistan'ın bu Batı yanlısı yaklařımı Moskova tarafından "sūrpriz bir geliřme olarak nitelendirilse de, Moskova Tiflis'ten daha farklı bir geliřme beklememek durumundadır. Zira; Őzellikle askeri ūslerin geciktirilmesi, uluslararası terōrizmle savař, Gūrcistan'a enerji ikmali konusunda gūzdaęı verme, son derece ayrımcı bir vize politikası izleme gibi konularla Tiflis yūnetimiyle gerginlięi arttıran Moskova, Gūrcistan'dan ancak bu uzaklařmayı

bekleyebilir. Rusya ve Gürcistan arasındaki ilişkilerin gerginleşmesinden üç yıl sonra bugün görüyoruz ki taraflar işbirliği içinde sorunlarını halledebilecekken, bir sağırklar diyalogu içinde her iki taraf da hayal kırıklığı yaşamaktadır.

Sonuç

Bitirirken şunu söyleyebiliriz: Özellikle Vladimir Putin'in Rusya Devlet Başkanlığına yükselmesinden sonra Moskova ve Tiflis arasında gerginliğin artması gerek Rusya, gerekse Gürcistan için karışık sonuçlar doğurmuştur. Her iki taraf da sorunlarını birbirinden tamamen farklı bakış açılarıyla görmüştür. Moskova enerji, askeri üsler, vize rejimi ve uluslararası terörizm konularındaki kendi pozisyonunu Gürcistan'a açıkça dikte ettirmeye çalışmaktadır. Ancak, bu politikalar Tiflis'in Rusya yanlısı değil de, Batı yanlısı bir dış politika yönelişi izlemesine yol açmaktadır. Bu nedenle, bölgede istikrar arttırıcı politikalar geliştirilirken Moskova'nın Gürcistan ve diğer komşularının kaygılarını da dikkate alması gerekir. Mevcut sağırklar diyalogu yerine, karşılıklı anlayış kültürünün benimsenmesi, yakın gelecekte Tiflis'le ilişkilerini güçlendirebilmek için Moskova için tek çıkar yol gibi görünmektedir.

1. Stephen Jones, 'Georgia: A Failed Democratic Transition', in I. Bremmer ve R. Taras (eds.), *Nation and Politics in the Soviet Successor States*, Cambridge: Cambridge University Press, 1993, ss. 288–310 (s.295)
2. Stephen F. Jones 'Populism in Georgia: the Gamsakhurdia Phenomenon,' in Donald Schwarz and Razmik Panossian, eds., *Nationalism and History: the Politics of Nation Building in Post-Soviet Armenia, Azerbaijan and Georgia*, Toronto: University of Toronto Press, 1994, ss. 127–149.
3. Bakınız Stephen F. Jones and Robert Parsons, 'Georgia and the Georgians,' in Graham Smith, ed., *The Nationalities Question in the Post-Soviet States*, London: Longman, 1996, ss. 291–313.
4. Stephen Jones, 'Georgia: A Failed Democratic Transition', *op. cit.*, cc.295–296.
5. Catherine Dale, 'Turmoil in Abkhazia: Russian Responses,' *RFE/RL Research Report*, vol. 2, no. 34, 27 Ağustos 1993, ss.48–57.
6. Bkz. Oktay F. Tarrisever, 'Sovyet-Sonrası Dönemde Rusya'nın Kafkasya Politikası, Türkiye ve Komşuları', der. Mustafa Türkes ve İlhan Uzgel, Ankara: İmge Yayınları, 2002, ss.377–410 (ss. 386–391).
7. Alexander Rondeli, 'Regional Security Prospects in the Caucasus', in G. K. Bertsch et.al., eds., *Crossroads and Conflict: Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia*, New York and London: Routledge, 2000, ss. 48–54 (ss.49–50).
8. Bkz. Meliha Altunisik, 'The Complex Web of Relations in the Caspian Hub,' *The Yearbook of the Middle East and the Balkans*, İstanbul: The Middle East and the Balkans Foundation, 2001.
9. Pravda Online, 4 Aralık 2000.
10. Khatuna Salukvadze, 'The Struggle for the Remains of Geopolitical Weight: Russia Dodges Disengaging Militarily from Georgia', *Analyst: Biweekly Briefing*, 18 Temmuz 2001.
11. Ibid.
12. Vladimir Mukhin, 'Tension Still Strong between Russia, Georgia', *The Russia Journal*, 6 Aralık 2000.
13. Bkz. 'The Statement of the Parliament of Georgia on the Introduction of Visa Regime between Russia and Georgia', *Internet üzerindeki URL adresi: http://intranet.parliament.ge/statements/parl_24.11.00_en.htm*
14. Peter Baker, 'For Georgia, Russia Remains An Intimidating Neighbor: Visa Requirement Seen as Moscow's

Latest Power Play,' Washington Post, 6 Mayıs 2001.

15. Jim Heintz, 'Russia Ready to Attack Georgia', Associated Press, 12 Eylül 2002.

16. RIA Novosti, 12 Eylül 2002.

17. Stephen Mulvey, 'Why Russia Threatens Georgia over Pankisi', BBC, 12 Eylül 2002.

18. Eric A. Miller, 'Morale of US–Trained Troops In Georgia Is High, But US Advisors Concerned About Sustainability,' Eurasia Insight, 5 Mayıs 2003.

19. Elaine Monaghan, 'U.S. Criticizes Putin for Threatening Georgia', Reuters, 12 Eylül 2002.

20. Jean–Christophe Peuch, 'Russia: Moscow Concerned NATO Spy Planes May Use Georgian Airspace', RFE/RL, 11 Temmuz 2003.

www.stradigma.com

aylık strateji ve analiz e–dergisi

STRADİGMA.com bir **FORSNET** e–yayıdır